

Dôvodová správa

k Informatívnej správe o zapojení sa Košického samosprávneho kraja do programu technickej pomoci ELENA

V rámci Stratégie Európa 2020 sa Slovensko zaviazalo od roku 2014 do roku 2020 dosiahnuť kumulatívne úspory energie 26 565 GWh. Určenie cieľa v oblasti úspor energie predpisuje smernica 2012/27/EÚ o energetickej efektívnosti, ktorá bola do slovenskej legislatívy transponovaná postupne viacerými zákonmi. Najvýznamnejšími sú zákon č. 657/2004 Z. z. o tepelnej energetike, konkrétne jeho novela č. 100/2014 Z. z., a predovšetkým zákon č. 321/2014 Z. z. o energetickej efektívnosti, ktorý nahradil zákon č. 476/2008 Z. z. o efektívnosti pri používaní energie.

Hlavná zmena spočíva v tom, že na rozdiel od minulosti Európska únia prostredníctvom smernice prikazuje riešiť otázku energetickej efektívnosti oveľa podrobnejšie a vo všetkých oblastiach. Zákon o energetickej efektívnosti sa preto už nezaobrá len konečnou energetickou spotrebou, ale celým energetickým reťazcom, vrátane premeny, prenosu, prepravy, distribúcie a spotreby energie vo všetkých oblastiach hospodárstva.

Ciele EU2020: agenda „3x20“ v oblasti energetiky a ochrany klímy Európskeho spoločenstva:

- 20% zvýšiť energetickú efektívnosť
- 20% zvýšiť podiel OZE v rámci energetického mixu
- 20% znížiť emisie CO₂

Ciele EU2020 v oblasti energetiky nebudú dosiahnuté bez aktívneho zapojenia obcí, miest a regiónov vybavených potrebnou kapacitou a podpornými mechanizmami, keďže miestne samosprávy zohrávajú kľúčovú rolu pri zmierňovaní dôsledkov zmeny klímy (asi 80 % spotreby energie a emisií CO₂ súvisí s aktivitami v rámci miest). Úlohu miest a regiónov zvyrazňuje aj energetická politika EU (Energetická stratégia 2011-2020; Akčný plán EE; SET – Pláne SmartCities)).

Európska únia prostredníctvom viacerých mechanizmov, programov a finančných nástrojov (fondov) podporuje obce, mestá, mikroregióny, vyššie územné celky v snahe dosiahnuť energetickú bezpečnosť únie ako celku i jednotlivých miestnych aktérov samostatne s cieľom znížiť množstvo skleníkových plynov, znížiť energetickú náročnosť verejných a súkromných budov a tiež zvýšiť podiel obnoviteľných zdrojov na výrobe elektrickej energie. Jednou z najväčších prekážok pri realizácii opatrení v oblasti energetickej efektívnosti na miestnej a regionálnej úrovni je potreba počiatočných investícií a preto je potrebné využívať každé opatrenie prijaté na úrovni EÚ, ktoré náležite zohľadňuje dôsledky pre miestne samosprávy a regióny a ich rozpočtové obmedzenia. V ostatných rokoch bolo preto zo štruktúr iniciovaných viacero podporných programov. Jedným z nich je aj ELENA (European Local ENergy Assistance) implementovaná Európskou komisiou (DG ENERGY) v spolupráci s EIB a financovaná cez „Intelligent Energy Europe“ program (Inteligentná Energia Európa).

Základné charakteristiky programu:

- technická asistencia je zameraná na prípravu kvalitných investičných programov v mestách a regiónoch v oblasti energetickej efektívnosti a obnoviteľných zdrojov energie (obnova budov, integrácia obnoviteľných zdrojov energie, centrálné zásobovanie teplom a chladom - CZT, kombinovaná výroba elektriny a tepla - KVET, mestská hromadná doprava, inteligentné siete...atď).

- oprávnenými nákladmi sú štúdie uskutočniteľnosti, trhové prieskumy a analýzy, štruktúrovanie investícií, business plány, energetické audity, príprava a manažment procesu verejného obstarávania a príprava zmlúv, novo zamestnaní pracovníci pridelení špecificky na prípravu relevantného investičného programu
- ELENA pokrýva do 90% oprávnených nákladov
- max. trvanie projektu podporeného cez ELENA: 3 roky
- výhody: investičný program má väčšie šance na získanie zdrojov z finančných inštitúcií (vrátane EIB), znížené transakčné náklady, zlepšená «bankabilita» projektov

Predmetom projektu ELENA bude vypracovanie štúdií uskutočniteľnosti, štúdií energetickej efektívnosti budov a energetického auditu, projektovej dokumentácie a verejného obstarávania pre budúce investície v niekoľkých oblastiach znižovania energetickej náročnosti a zvyšovania energetickej efektívnosti budov v správe VÚC (školské, sociálne a kultúrne zariadenia) a partnerských miest a obcí, s cieľom zvýšiť energetickú efektívnosť pri nasadení obnoviteľných zdrojov energie na strechách, vybudovania fotovoltického zdroja energie a riešenia úsporného verejného osvetlenia v mestách a obciach.

Spolufinancovanie technickej pomoci ELENA určenej na prípravu investičného programu "ENERGETICKÝ REGIÓN Košice" (v skratke ENREKO)

Košický samosprávny kraj je oblasťou s nízkou mierou uplatnenia nástrojov znižovania energetickej hospodárnosti verejných budov, avšak záujem o tieto aktivity ako aj o uplatnenie obnoviteľných zdrojov energie a zelených technológií stále narastá. Ide o oblasť s vysokým potenciálom pre rozvoj regiónu. Trvalo udržateľné energetické plánovanie podporuje lokálne hospodárstvo, vytvára pracovné miesta, zvyšuje energetickú bezpečnosť, znižuje energetickú náročnosť, zlepšuje kvalitu života a verejné služby. Tieto dôvody spolu s európskymi trendmi v oblasti klimatických zmien vedú KSK k zapojeniu do európskej iniciatívy Dohovor primátorov a starostov ako aj vytvoreniu partnerstva s aktérmi rozvoja energetiky v regióne. Dohovor je jedným zo základných predpokladov pre čerpanie pomoci z programu ELENA.

Ďalším krokom je využitie finančných nástrojov a programov, ktorými Európska únia podporuje miestnych, regionálnych a národných aktérov v snahe dosiahnuť energetickú udržateľnosť. Jedným z týchto nástrojov je technická pomoc ELENA (European Local ENergy Assistance), ktorú vytvorila Európska komisia (EK) spolu s Európskou investičnou bankou (EIB) na podporu regionálnym a miestnym samosprávam. Cieľom je spojiť rozptýlené miestne projekty v oblasti energetickej efektívnosti a obnoviteľných zdrojov energie do systematických investícií a zabezpečiť ich výnosnosť. Technická pomoc ELENA financuje náklady týkajúce sa technickej podpory pre prípravu veľkých investičných programov nad 50 mil. EUR. Až do výšky 90 % môže grant ELENA pokryť náklady na prípravu štúdií uskutočniteľnosti, energetických auditov, projektových dokumentácií a verejného obstarávania. Multiplikačný efekt takejto veľkej investície musí byť aspoň 20. Nástroj ELENA je financovaný prostredníctvom programu Inteligentná energia pre Európu.

KSK má záujem realizovať takéto veľké investície, ktoré budú smerovať k zvýšeniu energetickej efektívnosti a uplatneniu obnoviteľných zdrojov energie. Preto v spolupráci s mestami a obcami kraja uchádza o technickú pomoc ELENA.

Pripravovaný investičný program je zameraný na zníženie energetickej náročnosti verejných budov (zateplenie budov, solárny ohrev TUV, výroba elektrickej energie FTV, modernizácia vnútorného osvetlenia v budovách) a modernizáciu systémov verejného osvetlenia. Projekt

prispeje k vytvoreniu právneho, technického a finančného rámca, ktorý zabezpečí spoluprácu samospráv, ktorá doteraz v podmienkach SR neexistovala. Výsledkom bude nová forma spolupráce, nové spoločne zdieľané pracovné metódy a finančne efektívna implementácia plánovaných projektov v regióne. Koordinácia týchto investícií napomôže k dosiahnutiu vyššej úrovne budúcich spoločných energetických projektov v tejto oblasti.

Po schválení predkladaného zámeru sa rozbehne príprava najprv pred-žiadosti, ktorá bude predmetom schválenia EIB. Následne budú pokračovať práce na žiadosti ako aj konzultácie a negociácie s EIB s cieľom podať finálnu žiadosť v čo najkratšej dobe. V prípade pozitívnej reakcie z EIB bude nasledovať schvaľovací proces v Európskej komisii. Cieľom je dospieť k schváleniu žiadosti a následnému podpísaniu zmluvy.

Navrhovaný projektový zámer počíta s technickou pomocou vo výške 1,5 – 2,5 mil. EUR. Táto suma však podlieha schváleniu EIB a EK, a preto jej finálna hodnota bude známa až po schválení žiadosti. 10%-né spolufinancovanie z vlastných zdrojov bude rozdelené medzi partnerov tak, aby zodpovedalo ich pomernej čiastke k plánovaným investíciám.

Realizácia takto pripravených investícií bude následne financovaná predovšetkým zo štrukturálnych a investičných fondov Európskej únie v novom programovom období 2014-2020, bankových zdrojov (komerčné banky, Európska investičná banka, Európska banka pre obnovu a rozvoj), prostredníctvom projektov EPC (zmluva o energetickej výkonnosti) a doplnkovo z vlastných zdrojov.

Dohovor primátorov a starostov (príloha č. 1) je celospoločenská európska iniciatíva, združujúca orgány miestnej a regionálnej samosprávy, ktoré sa spoločne zaviazali zlepšiť kvalitu života svojich obyvateľov prispením k cieľom „Stratégie EÚ 2020“ v oblasti energetiky a ochrany klímy Európskeho spoločenstva. V decembri roku 2008 po prijatí klimaticko-energetického balíčka prijala Európska komisia rozhodnutie priamo zapojiť miestnych a regionálnych činiteľov do plnenia cieľov EÚ. K 11. júnu 2015 podporilo Dohovor 6 376 signatárov, ktorí predstavujú 206 miliónov obyvateľov EÚ. Prostredníctvom opatrení smerujúcich k zvýšeniu energetickej účinnosti a investícií do obnoviteľných zdrojov energie sa signatári Dohovoru zaväzujú znížiť emisie CO₂ na svojom území o minimálne 20 % do roku 2020. V tomto období sa vo Výbore regiónov, ktorý zastrešuje Dohovor primátorov a starostov, hovorí o predĺžení aktivít Dohovoru na obdobie do roku 2030, ba až do roku 2050 s ambicióznou aktualizáciou cieľov:

- do roku 2030 znížiť objem emisií skleníkových plynov, ktoré produkujú domácnosti, v porovnaní s rokom 1990 o viac ako 40 %;
- do roku 2030 dosiahnutie percentuálneho podielu energie z obnoviteľných zdrojov a energetickej účinnosti aspoň vo výške 27 %;
- do roku 2050 zníženie objemu emisií skleníkových plynov o 80 – 95 % v porovnaní s rokom 1990.

Takéto trvalo udržateľné energetické plánovanie prináša rozvoj miestneho hospodárstva, vytváranie nových pracovných miest, zvýšenie energetickej bezpečnosti, zlepšenie kvality života a zlepšenia v poskytovaní verejných služieb.

Kreovanie Dohody o partnerstve v Košickom kraji k Dohovoru primátorov a starostov sa uskutoční v troch krokoch:

- a. individuálne oslovenie primátorov všetkých miest, starostov obcí - predstaviteľov mikroregiónov a zástupcov štátnej správy a vytýpaných odborných organizácií, zaoberajúcich sa problematikou „udržateľných energií“ a určenie možných cieľov spolupráce;

- b. plenárne pracovné rokovanie uvedených signatárov za účasti vedenia Košického samosprávneho kraja;
- c. schválenie prístúpenia k Dohode o partnerstve k Dohovoru primátorov a starostov Zastupiteľstvom Košického samosprávneho kraja a splnomocnenie predsedu Košického samosprávneho kraja JUDr. Zdenka Trebuľu k jej podpísaniu s Generálnym riaditeľstvom pre energetiku Európskej komisie;

Účelom a obsahom plenárneho rokovania bude:

- oboznámenie prítomných so záväzkami, možnými aktivitami v rámci Dohovoru primátorov a starostov EÚ, s programom technickej podpory v rámci iniciatívy ELENA,
- príprava základných dokumentov pre vznik Regionálnej platformy Dohovoru primátorov a starostov EÚ v podmienkach KSK - memoranda o porozumení medzi KSK a mestami a obcami (ako signatármi Dohovoru) a memoranda o porozumení medzi KSK na jednej strane a štátnou správou, odbornými organizáciami a regionálnymi rozvojovými inštitúciami na druhej strane (ako asociovanými členmi Dohovoru)

Výsledkom bude vznik regionálnej platformy Dohovoru primátorov a starostov v Košickom kraji ako efektívneho nástroja pre riadenie a realizáciu cieľov Dohovoru v podmienkach KSK, pre integráciu a fungovanie v rámci vytvorenej medzinárodnej spolupráce a partnerskej siete.

Štruktúra regionálnej platformy Dohovoru primátorov a starostov v KSK (príloha č. 2)

Jadro budú tvoriť:

- Košický samosprávny kraj
- energetický klaster (združujúci vedecké, odborné inštitúcie a podnikateľské subjekty Košického samosprávneho kraja)
- zástupcovia miest, obcí a organizácií verejnej správy v KSK – cieľová realizačná skupina

Využitím mechanizmu podpory špecifikovaného nástrojom ELENA sa mestá a obce oficiálne a reálne zapoja do procesov naplňovania cieľov a záväzkov, ktoré vyznáva Dohovor primátorov a starostov EÚ.

Prínosy zapojenia sa Košického samosprávneho kraja do programu technickej pomoci ELENA:

Vstup KSK do programu ELENA nám môže priniesť tieto identifikované prínosy:

- eliminácia nákladov na technickú predprojektovú prípravu,
- financovanie využitím technickej pomoci programu ELENA EIB pri príprave investičných energeticky efektívnych projektov,
- štandardizácia energetických parametrov verejných budov v súlade s európskymi smernicami a so zmenami v energetickej legislatíve SR,
- energetické audity (EA) budú realizované v súlade s modernizovanou a jednotnou európskou metodikou a budú financované cez program ELENA. EA budú garantovať podstatne vyššiu úžitkovú hodnotu budovy vrátane nízkych prevádzkových nákladov, ktoré dnešné platné energetické audity negarantovali.
- umožní získať potrebné zručnosti pre manažment budov vo vlastníctve KSK a poskytovať lokálne poradenstvo pre ostatné miestne samosprávy
- umožní vytvoriť prostredie lokálneho partnerstva na jednej strane miestnej a regionálnej samosprávy, výskumných vývojových zložiek univerzít a na druhej strane zoskupením

projekčných, inžinierskych a dodávateľských firiem, schopných poskytnúť technologické stavebné riešenia a služby s vysokou pridanou hodnotou na nediskriminačnom princípe

- umožní vytvoriť formálne/neformálne partnerstvo PSK a KSK (výhodné aj kvôli geografickej polohe – východná schengenská hranica) a tým získať vyjednávaciu silu voči národnej úrovni v úsilí získať podstatne väčší objem finančných prostriedkov pre modernizáciu verejných budov na východnom Slovensku;
- získanie konkurenčnej výhody pri poskytovaní know-how v regióne cezhraničného programu ENPI;
- umožní zvýšiť energetickú bezpečnosť v KSK, ktorá v súčasnej turbulentnej dobe predstavuje základný predpoklad sociálneho-ekonomického fungovania Slovenska.

Riziká:

- na základe kritérií programu ELENA je potrebné zoskupiť dostatočný počet projektov s investičným objemom aspoň 50 mil. EUR z portfólia budov a energetických zariadení vo vlastníctve KSK doplnených o investície miestnych samospráv, zameraných na zvýšenie energetickej efektívnosti a využívania OZE,
- je potrebné kalkulovať s istými vstupnými nákladmi, ktoré sú spojené so zberom potrebných údajov pre vypracovanie žiadosti o technickú pomoc, so spracovaním technických podkladov, s ich obhajobou a s komunikáciou s EIB,
- musíme disponovať preukázateľne odbornou kapacitou, schopnou pripraviť projektové zámery a obhájiť ich pred expertmi EIB,
- musíme mať garantovanú politickú podporu Zastupiteľstva KSK, resp. tých mestských zastupiteľstiev, s ktorými pôjdeme do regionálneho partnerstva.

Záver:

Celkové prínosy zo vstupu do programu ELENA a z následného využitia zdrojov z Operačného programu Kvalita životného prostredia a z garantovaných energetických služieb pre verejný sektor považujeme pre kraj jednoznačne za pozitívne. Náklady na prípravu žiadosti a negociácii s EIB sú na úrovni 35 – 45 000 EUR na 2 roky. Investičný rámec, ktorý však chceme získať pomocou programu ELENA plánujeme v objeme min. 50 mil. EUR. Zdroje pre realizačné projekty energetickej efektívnosti KSK plánuje primárne získať zo zdrojov Operačného programu Kvalita životného prostredia, prioritná os 3 a 4. Kofinancovanie z našich zdrojov bude 5% plus náklady na vypracovanie realizačných projektov. S 10% je potrebné počítať na konfinancovanie technickej pomoci z programu ELENA, odhadujeme získať technickú pomoc v rozpätí 1,5 - 2 mil EUR. Môžeme ušetriť náklady na spracovanie energetických auditov minimálne vo výške 1 mil. EUR a získať kvalitné vstupy pre vypracovanie realizačných projektov. Zároveň realizáciou týchto projektov prudko znížime energetické náklady a keďže sa jedná o významnú obnovu budov, energetické úspory dosiahnu 25 – 40 % súčasných prevádzkových nákladov. Detailné číslo nám až povie realizovaný audit v rámci programu ELENA.

V Košiciach, 11. septembra 2015

Vyhotovil: RNDr. Milan Husár